

Inside WikiLeaks

Daniel Domscheit-Berg
Inside WikiLeaks

Geschreven door Tina Klopp

Vertaald uit het Duits door
Marcel Misset en Meindert Burger

Lebowski Publishers, Amsterdam 2011

Oorspronkelijke titel: *Inside WikiLeaks*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin 2011. In 2011 gepubliceerd door Econ Verlag

© Daniel Domscheit-Berg, 2011

© Vertaling uit het Duits: Marcel Misset en Meindert Burger, 2011

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2011

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Typografie: Ceevan Wee, Amsterdam

Foto Daniel Domscheit-Berg: © Andreas Chudowski

Foto Tina Klopp: © Annika Potthoff

ISBN 978 90 488 0965 3

NUR 320

www.openleaks.org

www.achievers.nl

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

978 90 488 0966 0

To Tony, a courageous dutchman.

Opmerking vooraf

Toen ik in 2007 WikiLeaks ontdekte trof ik een project aan dat met name één doel nastreefde: de macht te controleren die achter gesloten deuren wordt uitgeoefend. Een platform creëren dat transparantie bracht daar waar die niet werd geboden, was een even eenvoudig als geniaal idee.

In de periode dat ik bij WikiLeaks zat, ondervond ik aan den lijve dat macht en geheimhouding als een sluipende ziekte corrumperen. In de loop der maanden ontwikkelde WikiLeaks zich in een richting die een groot deel van het team zorgen baarde. Dat leidde ertoe dat we in september 2010 uit het project stapten. Ik was vol vertrouwen dat mijn diplomatieke, terughoudende, in het openbaar geformuleerde kritiek ervoor zou zorgen dat de macht van WikiLeaks, en daarmee die van een enkele man, ter discussie gesteld zou worden, zoals dat bij andere organisaties ook gebeurt.

Het tegendeel bleek het geval. Terwijl een klein deel van de publieke opinie, degenen die zich al langer met het fenomeen WikiLeaks bezighielden, de ontwikkelingen bij WikiLeaks kritisch volgde, gingen de discussies ten onder in de hype rond de site en zijn bedenker. Julian en WikiLeaks, onafscheidelijk met elkaar verbonden, bereikten de sterrenstatus. Dat lag voornamelijk aan het informatievacuüm rond die geheimzinnige organisatie, hoewel die zelf transparantie nastreefde.

Net als velen aan wie wij een platform voor hun onthullingen hebben geboden, heb ik besloten om onze interne zaken naar buiten te brengen. Dat besluit is mij zwaar gevallen; lange tijd voelde ik me heen en weer geslingerd tussen mijn loyaliteit en mijn geweten.

Bij WikiLeaks zeiden we vaak dat alleen een correcte historische weergave kan bijdragen aan het begrijpen van de wereld. Ik heb besloten met dit boek mijn bijdrage daaraan te leveren.

Daniel Domscheit-Berg

Inhoud

Proloog 11

De eerste ontmoeting	17
Het gevecht met de beren	27
Scientology	44
Eerste ervaringen met de media	53
Julian Assange op bezoek	69
WikiLeaks en de financiën	86
De strijd tegen internetcensuur	102
Het idee van de vrijhaven voor de media	119
De gedwongen onderbreking	130
Een wet voor IJsland	144
Terug in Berlijn	155
De Collateral Murder-video	163
De arrestatie van Bradley Manning	173
De nieuwe mediastrategie en de Afghan War Logs	187
Aanklacht in Zweden	211
Mijn schorsing	224
De weg naar de mailserver	237
De Irakese Oorlogsdagboeken	252
De Amerikaanse ambtsberichten en Julians arrestatie	261
OpenLeaks	277

Nawoord 285
Dankwoord 288
Chronologie 290

Proloog

Ik staarde naar de monitor. Zwart beeldscherm, groene letters. Op mijn laatste regels volgden nog een paar antwoorden. Ik keek al niet meer. Ik had mijn laatste woorden ingetypt. Er viel niets meer te zeggen. Het was voorbij, voor altijd.

Julian was zelf niet meer in de chat opgedoken, althans, hij had niet meer geantwoord. Misschien zat ook hij zwijgend voor zijn computer: eveneens apathisch, verward, aangedaan, ergens in Zweden of waar hij zich op dat moment ook ophield. Ik wist het niet. Ik wist alleen dat ik hem nooit meer zou spreken.

De laatste klanten verlieten de Zosch Bar om de hoek. Ik hoorde ze opgewonden pratend naar de nachtram lopen. Het was bijna twee uur, 15 september 2010. Ik liet mijn computer op mijn bureau staan en plofte in de kussens van de loungehoek in de woonkamer. Ik pakte een roman van Terry Pratchett en begon erin te lezen. Wat doe je in een dergelijke situatie, wat zouden anderen in zo'n geval doen? Urenlang bleef ik zitten lezen. Op een gegeven moment viel ik in slaap. Ik had mijn trui en spijkerbroek nog aan en sokken die mijn oma had gebreid. Het boek lag op mijn buik. Ik herinner me de titel nog: *Good Omens* – gunstige vooruitzichten.

Hoe stop je met werken als de plek waar je hebt gewerkt de hele wereld is? Als er geen collega's zijn die je ten afscheid een

hand kunt geven? Als slechts twee haastig getypte, groene regels in het Engels je terugkeer onmogelijk maken? Als niemand je een schop geeft als je de zak krijgt?

*'You're suspended,'*¹ had Julian weken eerder al geschreven.

Alsof hij dat kon beslissen. Nu was het definitief voorbij.

Toen ik de volgende ochtend wakker werd, zag de omgeving er precies zo uit als altijd. Mijn vrouw, mijn zoon, de gezellige rommel, alles was nog hetzelfde, de zon scheen onder dezelfde hoek door de ramen van de woonkamer naar binnen. Maar het voelde anders. Een deel van mijn leven dat veelbelovend had geleken, was onherroepelijk veranderd in een afgesloten periode.

Ik had het contact verbroken met mensen met wie ik de laatste drie jaar van mijn leven had gedeeld, voor wie ik mijn baan had opgegeven, mijn vriendin, mijn familie en vrienden had verwaarloosd.

De chat was jarenlang mijn belangrijkste verbinding met de buitenwereld geweest. Als ik aan een belangrijke publicatie werkte was het soms zelfs dagenlang de enige. Ik zou nooit meer inloggen. Julian had mij al weken eerder de toegang tot mijn mailbox ontnomen. Hij had zelfs met de politie gedreigd. In plaats van de geheimhoudingsverklaring te ondertekenen die andere collega's mij voorlegden, schrijf ik nu dit boek.

Ooit waren wij elkaars beste vrienden, Julian en ik, of tenminste iets wat daarop lijkt – ik weet tegenwoordig niet meer of die categorie in zijn denkwereld bestaat. Ik weet eigenlijk niets meer zeker als het om Julian gaat. Soms haat ik hem zo sterk dat ik bang word dat ik hem lichamelijk geweld aan zou kunnen doen als hij me nog eens onder ogen komt. Dan denk ik me weer dat hij mijn hulp nodig heeft. Absurd, na al-

les wat er is gebeurd. Ik heb nog nooit zo'n uitgesproken persoonlijkheid ontmoet als Julian Assange.

Zo vrij van geest. Zo energiek. Zo geniaal. Zo paranoïde. Zo machtsbelust. Zo vol grootheidswaan.

Ik meen te kunnen zeggen dat wij samen de beste tijd van ons leven hebben doorgebracht. En ik weet dat het niet meer terugkomt. Nu er een paar maanden zijn verstreken en de gemoederen zijn bedaard, denk ik: het is ook goed zo. Maar ik geef onomwonden toe dat ik de afgelopen jaren voor geen goud had willen missen. Ik vrees zelfs dat ik het een tweede keer precies zo zou doen.

Ik heb zo ongelooflijk veel meegemaakt! Ik heb in diepe afgronden gekeken en met de knoppen van de macht gespeeld. Ik heb begrepen hoe corruptie, witwassen en politieke machtsspelletjes functioneren. Ik belde nog uitsluitend met niet-afluisterbare cryptofoons, ik ben de hele wereld over geweest en werd op IJsland door dankbare mensen midden op straat omhelsd. Ik heb taart gegeten met de beroemde onderzoeksjournalist Seymour Hersh, een dag later haalden we het achttuurjournaal en de derde dag zaten we bij Ursula von der Leyen op de bank. Ik was erbij betrokken toen internetactivisten een slechte censuurwet in Duitsland blokkeerden en was erbij toen ze een goede wet in IJsland voorbereidden.

Julian Assange, de oprichter van WikiLeaks, was mijn beste vriend. WL heeft hem tot een popster gemaakt, tot een van de opwindendste en meest krankzinnige figuren in de media.

Ooit verbond ons het geloof in een betere wereld. In de wereld waarvan wij droomden bestonden er geen bazen, bestond er geen hiërarchie meer en zou niemand zijn macht nog kunnen baseren op het feit dat hij anderen uitsloot van kennis die ze nodig hadden om op gelijk niveau te handelen. Dat was het idee waar wij voor streden, het was ons project dat we samen

hebben grootgemaakt en dat we gloeiend van trots hebben zien slagen.

WikiLeaks is in de afgelopen jaren iets gigantisch geworden, veel groter dan ik had kunnen denken toen ik in 2007 haast toevallig en eigenlijk uit nieuwsgierigheid op het project stuitte. Het heeft van ons, bleke computerjongens wier slimheid anders door niemand zou zijn opgemerkt, persoonlijkheden in het openbare leven gemaakt die politici, directeuren van bedrijven en militaire gezagsleiders hebben geleerd wat angst is. Waarschijnlijk zijn we in hun nachtmerries opgedoken. Waarschijnlijk zijn er heel wat mensen geweest die wensden dat wij nooit bestaan hadden.

Ooit, ja ooit voelde dat goed.

Er waren tijden dat ik 's nachts geen oog dichtdeed in afwachting van de opwindende dingen die er de volgende dag te gebeuren stonden. Er was een tijd waarin er iedere morgen iets gebeurde waar de wereld naar mijn overtuiging een beetje beter van werd. Ik zeg dat zonder ironie, ik was daar echt van overtuigd, sterker nog: dat geloof ik vandaag de dag nog steeds. Ik ben ervan overtuigd dat het project als zodanig geniaal was. Maar misschien was het té geniaal om bij een eerste poging al goed te functioneren.

Ook de laatste maanden bij WikiLeaks sliep ik slecht. Niet vanwege de voorpret, maar uit angst voor een volgende catastrofe. Dat het project in onze handen uit elkaar zou spatten. Dat er weer iets cruciaals was fout gegaan. Dat er een bron in gevaar was gekomen. Dat Julian 's nachts een aanval had ingezet op mij of op iemand anders die eens zijn naaste vertrouweling was geweest.

Julian schreef in zijn inleiding bij de laatste leak, die van de diplomatieke berichten, dat die de discrepantie aan het licht

brachten tussen openbaar optreden en wat zich achter gesloten deuren voltrekt. Iedereen had het recht om te weten wat er zich achter de coulissen afspeelt.

Beter kun je het niet zeggen. Het wordt tijd dat het bij WikiLeaks zelf ook gebeurt.

De eerste ontmoeting

In september 2007 hoorde ik voor het eerst van WikiLeaks. Een goede vriend sprak mij erover aan in een chat. We lazen in die tijd regelmatig cryptome.org, de website van John Young. Cryptome haalde in 1999 en 2005 onder andere de krantenkoppen met de publicatie van een lijst met namen van agenten van MI6, de Britse geheime dienst. Cryptome.org publiceerde documenten van mensen die geheimen wilden onthullen, zonder daarbij het gevaar te lopen zelf als verrader te worden ontmaskerd. WikiLeaks berust op hetzelfde idee.

Grappig genoeg gingen veel mensen er in eerste instantie van uit dat WikiLeaks een dekmantel was voor een internationale geheime dienst, dat het een zogenaamde *honeypot* was die mensen die iets in de openbaarheid wilden brengen een platform bood, om ze vervolgens als verraders aan de schandpaal te nagelen als ze daadwerkelijk opzienbarend materiaal op de site zouden plaatsen. Daarom overheerste ook bij mij wantrouwen.

Maar toen doken in november 2007 op wikileaks.org de handleidingen uit Guantánamo Bay op, de zogeheten Camp Delta Standard Operating Procedures. Daaruit bleek dat de vs in de Cubaanse gevangenenkampen de mensenrechten en de Geneefse Conventie schonden. Drie dingen werden mij al snel duidelijk.

Ten eerste: het idee dat WikiLeaks iets met de geheime dienst te maken had, was absurd.

Ten tweede: het project had de potentie om veel, veel groter te worden dan Cryptome.

Ten derde: WikiLeaks was een goede zaak. Het internet is voor mensen die vanaf het begin betrokken zijn geweest bij de juiste community's geen onoverzichtelijke zee van data, maar een dorp. Als ik informatie zoek over een bepaald onderwerp, weet ik gewoon waar ik navraag moet doen. Dat deed ik ook. En ik kreeg als antwoord: 'WikiLeaks? Dat deugt van alle kanten!' Dat stimuleerde mij de zaak nader te onderzoeken.

Ik logde in op de chat, dezelfde die nog steeds op de WL-website staat, en zocht contact. Ik kreeg meteen het gevoel dat de mensen daar net zo in elkaar zaten als ik. Ze waren geïnteresseerd in dezelfde vraagstukken. Kennelijk werkten ze op dezelfde onmogelijke tijdstippen als ik. Ze geloofden dat het internet mogelijkheden bood om problemen op een volstrekt nieuwe manier op te lossen. Na een dag vroeg ik voor het eerst of ze iets voor mij te doen hadden. Aanvankelijk kreeg ik geen antwoord. Het maakte me onzeker, ik was zelfs een beetje gekwetst. Maar toch bleef ik deelnemen aan de chat.

'Nog geïnteresseerd in werk?' las ik twee dagen later. Het was Julian Assange die dat vroeg.

'Ja hoor, kom maar op,' typte ik terug.

Julian gaf mij een paar kleine klussen. Hij liet mij de wiki opruimen, documentformaten aanpassen en de inhoud bewerken. Met gevoelige documenten had ik toen nog lang niet te maken. Wel kwam ik vrijwel meteen op het idee om WL nog op te laten nemen in het programma van het 24ste Chaos Communication Congress (24C3), de fameuze ontmoeting van de hackers- en computerscene die ieder jaar tussen kerst en oud en nieuw in het Berliner Congress Center plaatsvindt,

georganiseerd door de Chaos Computer Club.

Ik had in die tijd nog geen idee hoe WikiLeaks in elkaar zat. Ik wist niet eens hoeveel mensen zich buiten mijzelf aan WikiLeaks hadden verbonden en welke technische infrastructuur eraan ten grondslag lag. Als ik aan WikiLeaks dacht, stelde ik me een middelgrote organisatie voor met een goed samengesteld team, betrouwbare hardware en servers over de hele wereld.

Ik had in die tijd nog een vaste baan, ik hield me bezig met netwerkdesign en netwerkbeveiliging voor de Free Stream Company (FSC). Dat is een groot Amerikaans bedrijf dat voor private, maar ook voor militaire opdrachtgevers IT-opdrachten beheert. De grootste vestiging in Duitsland is in Rüsselsheim. Ik had met mijn werkgever een stilzwijgende overeenkomst dat ik geen bewapeningsopdrachten zou uitvoeren, wat betekende dat ik voornamelijk voor GM respectievelijk Opel werkte en voor een groot aantal luchtvaartmaatschappijen. Wie waar ook ter wereld een vlucht boekt, gebruikt waarschijnlijk een techniek die door mij ontwikkeld is.

Ik verdiende ongeveer 50.000 euro per jaar. Dat was veel te weinig voor het werk dat ik deed, maar dat maakte mij eigenlijk niet uit. Ik was betrokken bij de Open Source Community, werkte aanzienlijk meer dan de contractueel overeengekomen veertig uur per week, knutselde voortdurend aan nieuwe oplossingen en mijn werk werd door iedereen gewaardeerd.

Mijn collega's en ik permitteerden ons de gebruikelijke grappen waarmee techneuten in dat soort bedrijven hun goede humeur bewaren: uit protest tegen de bedroevende kwaliteit van de koffie manipuleerden we de software van de koffieautomaten, zodat de apparaten die zo voordelig waren in het onderhoud, voortdurend moesten worden gerepareerd.

Een kortaangebonden medewerker stuurde ik regelmatig mailtjes via de server van het bedrijf vanaf het adres god@fsc en ik keek stiekem toe hoe hij kwader en kwader werd. Om er meteen een mailtje achteraan te sturen met de tekst: ‘God zegt dat je je niet zo moet opwinden.’

Ik woonde in Wiesbaden, mijn toenmalige vriendin was een prachtige jonge vrouw. Ik was kortom tevreden, maar nou ook weer niet laaiend enthousiast over mijn leven. Het was druk en afwisselend, maar er ontbrak iets.

Toen de stemming tussen mij en Julian al duidelijk vertroebelde, zei Julian een keer over mij dat ik zonder WikiLeaks nergens zou zijn geweest. En dat ik alleen bij WikiLeaks betrokken was geraakt omdat ik niets beters te doen had.

Hij had gelijk! WikiLeaks was het beste wat mij tot dan toe was overkomen.

Overigens verveelde ik me geen moment voor ik bij WikiLeaks kwam: in mijn keuken stond een server met een verbruik van 8,500 kW per jaar, ik knutselde voortdurend aan een of ander netwerk, ik ontmoette regelmatig mensen van lokale Chaos-clubs, genoeg om mijn dagen mee te vullen.

Maar ik was er maar half bij. Al die jaren ontbrak er iets bepalends in mijn bestaan. Een doel. Een taak waarvoor ik werkelijk in vuur en vlam zou raken, iets waarvoor ik al het andere zou opgeven.

De Chaos Computer Club nam in die tijd een belangrijke plaats in mijn leven in. Als ik naar Berlijn ging was het eerste wat ik deed een bezoek aan het clubhuis brengen. Hoe moet ik beschrijven wat mij zo beviel aan de mensen die ik daar ontmoette? Het waren eigenlijk allemaal uitgesproken buitenbeentjes. Heel creatieve, slimme, zij het ietwat ruwe mensen die absoluut geen tijd verspilden aan gemaakte vriendelijkheid, maar hun vermeend gebrek aan sociale competentie

tienvoudig terugbetaalden met oprechte loyaliteit als ze je eenmaal als lid accepteerden. Ze waren allemaal vierentwintig uur per dag met iets bezig. Ook al begrepen buitenstaanders niet altijd meteen het wat en waarom, ze waren allemaal erkende experts op hun gebied. Of het nu ging om vrij toegankelijke software, elektronische muziek, visual art of hackers-stuff, IT-beveiliging, databeveiliging of lichtshows, de reikwijdte van hun interesses was groot. Bovendien had de club een bijkomend voordeel ten opzichte van andere community's: hij beschikte over een clubhuis. Voor mensen die veel tijd in digitale ruimtes doorbrengen een niet te onderschatten voordeel. In de club kon je bij elkaar gaan zitten, problemen uitwisselen, en, zoals ik later zou ervaren, als de nood aan de man was kon je er altijd de nacht op een van de vele banken doorbrengen. De club zorgde ervoor dat de scene regelmatig bij elkaar kwam, zoals tijdens het jaarlijkse congres in de hallen van het BCC aan de Alexanderplatz.

Begin december meldde Julian zich bij mij op de chat met de mededeling: 'Ik zie je in Berlijn. Ik verheug me op de presentatie.'

Mijn eerste gedachte was: shit, als dat maar gaat lukken. Tot vlak voor aanvang van de conferentie was nog onduidelijk of zijn presentatie door zou gaan. Ik had alles geprobeerd om het voor hem te regelen. De aanmeldingstermijn voor sprekers was eigenlijk al in augustus gesloten. Maar ik wilde ook niet onnodig voor tamtam zorgen en vervolgens het congres zonder WL-spreker laten zitten.

Zoals zijn gewoonte was, zou Julian pas op het allerlaatste moment verschijnen. Er was inderdaad geen spreektijd voor hem ingeruimd. Tot op de dag van vandaag weet ik niet of Julian zijn voordracht van tevoren heeft opgestuurd, zoals hem was gevraagd. Het is goed mogelijk dat de betrokkenen des-

tijds niets van het onderwerp WikiLeaks begrepen en er weinig belang aan hechtten. Ook is het mogelijk dat de meeste leden van de club kritisch stonden tegenover WL en het daarom buiten het hoofdprogramma hadden gehouden.

Aanvankelijk hadden we in Duitsland te kampen met de bedenkingen van de invloedrijke Datenschutz-beweging. *‘Private Daten schützen, öffentliche Daten nutzen’*², luidde hun motto. Wij zaten daar ergens tussenin, wat veel discussie losmaakte.

In elk geval maakte de presentatie over WikiLeaks geen deel uit van het officiële programma. De samenstellers gaven ons slechts de mogelijkheid om in een van de workshopzaaltjes in de kelder een kleine presentatie te houden. Maar Julian zette bij de kassa al meteen de boel op stelten; hij weigerde de entree te betalen, omdat hij als spreker meende vrije toegang te hebben. De kassamedewerkers zagen dat anders. Hij stond niet op de lijst van sprekers, ze wilden gewoon zeventig euro van hem hebben. Julian zette zijn rugzak in de perszaal neer – hij had vaak alleen een rugzak bij zich – en claimde de ruimte vanaf dat moment voor zichzelf.

De perskamer was een niet al te grote ruimte met tegels op de vloer en een rij tafels achter schermen in een dode hoek van de eerste verdieping, helemaal aan het eind van een lange gang. De jaloeziën voor de ramen bleven de hele dag dicht. Normaal gesproken zitten de journalisten daar achter hun laptop om in alle rust aan hun stukken te kunnen werken. Julian nam de ruimte in bezit en begon aan zijn dagelijkse werk, wat inhield dat hij urenlang bewegingloos voor zijn computer op zijn toetsenbord zat te rammen. Heel hard.

Als anderen de ruimte wilden gebruiken, al was het maar om in alle rust een kwartiertje een radio-interview af te nemen, weigerde Julian de ruimte te verlaten, of zelfs ook maar wat minder hard te typen.

Hoewel de organisatoren 's avonds alles op alles zetten om van hun honkvaste gast af te komen, bleef Julian overtuigd van het feit dat hij die ruimte had geboekt en dat het tevens zijn recht was er te overnachten. Wat hij ook deed, waarschijnlijk op de tafels, met zijn jas om zich heen geslagen. De tegels waren hem vast te koud.

Toen ik hem zag was mijn eerste gedachte: coole gast. Hij droeg een olijfgroene legerbroek en een spierwit overhemd met daarover een mouwloos wollen vest. Hij onderscheidde zich met dat witte hemd van de doorsnee congresbezoeker.

Hij bewoog energiek, nonchalant, en liep met grote passen. Als hij de trap nam dreunden de treden. Er zijn van die mensen die van iedere stap een belastingstest van de ondergrond maken. Af en toe nam hij een aanloop en gleed hij met zijn afgedragen Camelboots over de geboende vloer, of langs de trapleuning naar beneden om bij de landing haast over de kop te slaan. Ik vond het wel amusant.

We ontmoetten elkaar voor het eerst bij de wenteltrap van het BCC op de eerste verdieping. Het was die dag onvoorstelbaar druk. Beneden smeekten verlate gasten tevergeefs om binnengelaten te worden. Het record van 3000 bezoekers was net gebroken en de hele recordmassa bewoog zich kletsend door de gangen van het congrescentrum. Soms stond je een kwartier vast om twintig meter hemelsbreed af te leggen.

Waar wij stonden was het iets minder druk. Links stond een witte bank met uitzicht op de Alexanderplatz. We maakten er de daaropvolgende dagen ons trefpunt van. Als een van ons naar het toilet moest, of iets te eten ging halen, paste de ander op onze spullen. De loerende blikken van vermoeide congresgangers beantwoordde ik met quasidreigend gegrom.

We praatten urenlang, soms zaten we zwiingend naast elkaar. Julian werkte in gedachten verzonken op zijn laptop, ik deed hetzelfde.

Ik weet niet wat Julian zich van Berlijn had voorgesteld. Ik vond de kelder waarin we onze presentatie mochten houden eigenlijk maar niks. Gelukkig was hij niet al te groot, want nog vervelender was het dat er maar twintig man publiek op afkwam, waaronder niet één bekend gezicht van de club, wat ik erg jammer vond. Ik begreep niet waarom niemand zich voor ons onderwerp interesseerde.

Ik zat rechts vooraan en luisterde naar Julian, die met een ontwapenend Australisch accent over WL vertelde. Hij droeg iedere dag dezelfde kleren. Het spierwitte hemd dat op dag één nog zo'n indruk op mij had gemaakt zag er niet helemaal tiptop meer uit. Als Julian al teleurgesteld was over de geringe belangstelling voor zijn voordracht liet hij daar in ieder geval niets van merken. Hij was drie kwartier aan het woord en toen drie van de toehoorders daarna nog met hem wilden praten, beantwoordde hij geduldig hun vragen.

Het spiet me voor hem dat er zo weinig mensen geïnteresseerd waren in zijn verhaal. Tenslotte had hij zijn reis zelf betaald. Als ik me omdraaide naar de toehoorders zag ik hier en daar radeloze blikken. Zijn voordrachten zouden later beduidend concreter en aanschouwelijker worden, maar daar op het podium hield hij het strikt bij de theorie. Julian was onvermoeibaar waar het het winnen van mensen voor zijn idee betrof. In de maanden die volgden, toen nauwelijks iemand raad wist met WL en we vaak werden verward met Wikipedia, hebben we iedereen steeds weer over WL verteld, al hadden we maar een paar minuten, al kwamen er maar drie mensen. Nu kent iedereen ons, toen telde elk zieltje.

Toen ook de laatste drie toehoorders geen vragen meer hadden, pakte Julian zijn spullen in, liep naar onze bank en begroef zich weer in zijn werk.

Pas later heb ik gehoord hoeveel conflicten er waren met de

initiatiefnemers en dat Julian veel van mijn kennissen tegen zich in het harnas heeft gejaagd. De club, die toen voor mij zo ongeveer de kurk was waarop mijn sociale leven dreef, bleef na ons optreden lange tijd sceptisch over WikiLeaks en ik heb me nog maanden afgevraagd waar dat aan lag.

Op mij had Julians optreden indruk gemaakt. Die pezige Australiër liet zich door niemand de wet voorschrijven en zich door niets en niemand van zijn zaak afhouden. Bovendien was hij zeer belezen en had hij over veel dingen een uitgesproken mening. Van de hackerscommunity, die ik hoog achtte, had hij een totaal ander beeld. Hij vond het een stelletje malloten, in zijn ogen waren ze ‘useless’. Hij beoordeelde mensen vaak naar hun ‘nut’, wat dat nut volgens hem dan ook mocht zijn. Zelfs hackers met bijzondere talenten vond hij idioten zolang ze hun talenten niet gebruikten voor een hoger doel.

Met zijn compromisloze natuur en uitgesproken opvattingen die hij met graagte verkondigde aan iedereen die ze maar horen wilde zou hij zich niet gauw populair maken, dacht ik toen al.

We hadden zoveel te plannen en te bespreken dat ik op dat moment de noodzaak niet zag van een grondiger analyse van het karakter van mijn nieuwe kennis. Ik heb me toen werkelijk geen moment afgevraagd of hij zich opvallend gedroeg of niet. Ik heb me niet afgevraagd of ik hem kon vertrouwen. De vraag of ik met hem diep in de problemen kon raken was op dat moment totaal niet aan de orde. Ik voelde me juist nogal geveid dat hij de samenwerking met mij zocht. Méér nog dan de oprichter van WikiLeaks was Julian tenslotte ook Mendax, lid van de International Subversives, hij was een van de grootste hackers van onze tijd, medeauteur van *Underground*, een boek dat door kenners werd aanbeden. We begrepen elkaar meteen.

Persoonlijke vragen stelde hij mij nauwelijks. Hij respecteerde me, geloof ik, als iemand die vanaf dag één zei dat hij meedeed en zich aan zijn woord hield. Zo simpel was het – en het was vermoedelijk al veel meer dan hij tot dat moment van anderen had gekregen. Die conclusie kon ik al snel zelf verifiëren: met iedere openbaarmaking kwamen er een paar vrijwilligers bij die zeiden: ‘Wij willen meehelpen met WikiLeaks.’ Maar van de honderd vrijwilligers kwam er misschien één terug. Sommige taken heb ik wel honderd keer naar vrijwilligers gestuurd, met honderd keer dezelfde toelichting. Maar er is nooit wat uitgekomen.

Ik denk dat Julian dat al eerder had meegemaakt en daarom blij was een bondgenoot te hebben gevonden. Door WikiLeaks ontstond er al snel een nauwe band tussen ons, we stonden voor dezelfde ideeën. We waren in dat opzicht aan elkaar gewaagd, zo voelde ik dat tenminste. Al had hij WikiLeaks opgericht en had hij meer ervaring dan ik.